

DIEREN OP TREKTOCHT

I

Hoe buitengewoon groot de afstanden ook mogen zijn, afgelegd door zekere trekvogels, toch verbaast het verschijnsel van de periodieke trek niemand meer. Vrij regelmatig spreekt zelfs de dagbladpers van geweldige zwermen sprinkhanen, die in bepaalde streken neerstrijken en een ware ramp veroorzaaken.

Veel minder bekend is echter het feit, dat tere schepsels als vlinders eveneens geweldige tochten ondernemen en wat afgelegde afstand betreft beslist de rekordhouders zijn. Vermelden wij in dit opzicht vooreerst het verbazende feit, dat een Amerikaanse vlinder elk jaar een trekweg aflegt van niet minder dan 5.000 km. ! Hoge bergen, ja zeeën en oceanen zijn voor deze vlinder geen onoverwinnelijke hindernissen.

Het verschijnsel van de vlindertrek is thans wetenschappelijk bewezen, maar natuurlijk nog lang niet helemaal in al zijn aspecten doorvorst. Zo is het b.v. nog niet met zekerheid uitgemaakt wat b.v. in de herfst sommige van onze vlinders aanspoort niet ergens in een schuilhoek te overwinteren, maar een zeer verre tocht naar warmere streken te ondernemen.

Van een bij iedereen bekende vlinder, de Admiraal, geven wij de resultaten van het onderzoek van zijn trektochten in een bijzondere grafiek weer (boven links). In de late herfst zien wij deze vlinder nog in een nieuwe generatie in onze tuinen aan afgevallen pruimen snoepen. Maar op een mooie dag is hij dan verdwenen. Hij overwintert dus niet of sterft hier niet, maar trekt naar de gebieden van de Middellandse Zee. Vooral in Engeland werd deze vlinder nauwkeurig bestudeerd en het kwam aan het licht, dat de trekrichtingen in verschillende maanden ook verschillend zijn. De plaat geeft door miniatuurvlindertjes het aantal waargenomen vluchten in de verschillende richtingen van de windroos weer voor de perioden mei-juni, juli, augustus en september-oktober. In het najaar wordt opvallend naar het zuiden getrokken. In augustus zijn de vluchten nog niet bijzonder talrijk en die naar het westen overwegen. In mei-juni werd

er een overwegende trek naar het noorden vastgesteld. De eerste vlinders van deze soort, die wij in het voorjaar ontmoeten, zijn niet in onze streken uit de pop gekomen, maar het zijn immigranten, die in feite de nakomelingen zijn van de generatie, die ons in het najaar heeft verlaten.

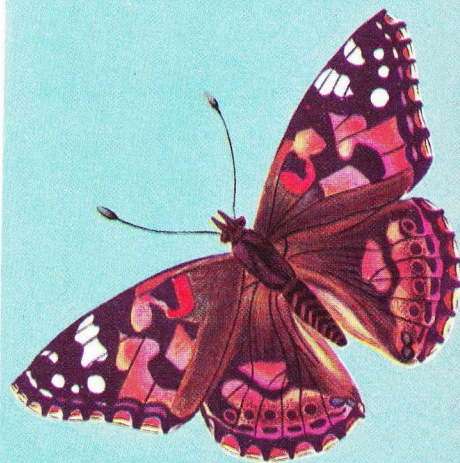
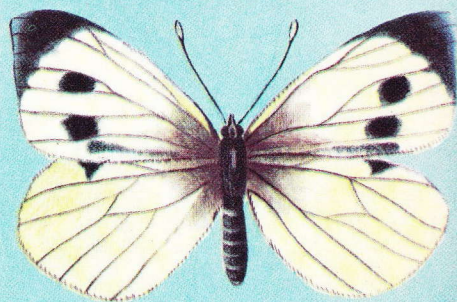
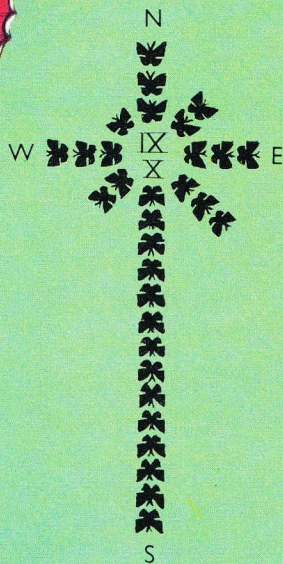
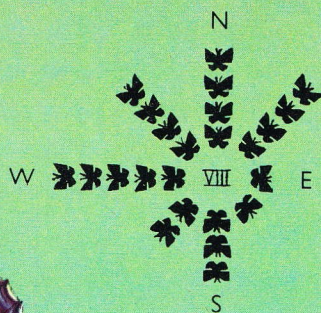
De vlindertrek werd echter voor het eerst vastgesteld bij een andere vlinder, namelijk bij de Distelvlinder (zie plaat boven rechts). Dit was destijds een grote sensatie en vooral in de Engelse dagbladpers kon men in grote koppen lezen: "Help us to solve this great Butterfly Mystery". Men zal begrijpen dat het oplossen van dit raadsel met tal van moeilijkheden gepaard is gegaan. Inderdaad, vele vlinders moesten op bijzondere wijze gemerkt worden en de medewerking van vele liefhebbers was onontbeerlijk. Gelukkig zijn er onder de natuurvrienden tal van belangstellenden, die beschikken over een beproefde observatiegave.

Ook sommige zogenaamde nachtvlinders behoren tot de trekkers en de voornaamste zijn op de plaat afgebeeld (onder). Een bijzonder kenmerk van deze vlinders is een dik lichaam en een plompe bouw. Een vrij goed bekende soort is de zogenaamde Doodshoofdvlinder, die soms met ratelend geluid boven de aardappelvelden vliegt.

De kleur der vlindervleugels schijnt voor de trek niet zonder belang te zijn, daar de verschillende kleuren een verschillend aantal lichtstralingen opslorpen. Bont gekleurde vlinders schijnen de verste tochten te ondernemen. Om die grote vluchten te kunnen uitvoeren verhogen de vlinders hun lichaamstemperatuur.

Ondanks hun logge gestalte zijn de nachtvlinders ook goede vliegers. Zij kunnen natuurlijk bij hun vlucht niet genieten van de voordelen der zonnestralen, doch zij verhogen hun lichaamstemperatuur door een verhoogd verbruik van de vetreserves, opgestapeld in hun lichaam.

Betreffende de oorsprong van de energie, nodig voor de verre vluchten, heeft men dus reeds een en ander ontdekt. Men tast evenwel nog geheel in het duister aangaande de wijze, waarop de vlinders zich tijdens hun trektochten oriënteren.

Les migrations des papillons

En dépit des longues distances franchies par certains oiseaux migrateurs, plus personne n'est étonné par le phénomène de leur migration. Par contre, nombreux sont ceux qui ignorent que des créatures fragiles comme des papillons entreprennent de formidables voyages et sont même les détenteurs du record de distance. Signalons entre autres l'exploit extraordinaire d'un papillon américain qui, chaque année, accomplit une migration de 5.000 km.

Le phénomène de la migration des papillons est maintenant prouvé scientifiquement, mais on n'en connaît pas encore tous les détails. Ainsi, on ne sait pas encore avec exactitude ce qui, en automne, incite certains papillons à entreprendre un périlleux voyage au lieu de rechercher un abri pour l'hiver.

Le graphique reproduit en haut à gauche (page ci-contre) donne le résultat de l'étude des migrations d'un papillon connu, l'atalante. Tard en automne, nous voyons ce papillon se régaler de prunes tombées dans les vergers. Il disparaît peu après. Ce papillon a été étudié avec une particulière attention en Angleterre et on en a conclu que la direction des migrations diffère selon les mois. L'illustration (en haut à gauche) indique par de petits papillons le nombre de migrations dans les différentes directions pour les périodes : a) mai-juin; b) juillet; c) août; d) septembre-octobre. En automne, la direction est délibérément orientée vers le sud. En août, les vols sont encore peu nombreux. Ils se dirigent en majorité vers l'ouest. En mai-juin, on constate une nette prédominance de migrations vers le

nord. Les premiers papillons de cette espèce que nous voyons en début de saison ne sont pas des immigrants mais des descendants de la génération qui nous a quittés en automne. En effet, tandis que certains émigrent, d'autres restent et passent l'hiver en léthargie sous un abri quelconque.

La migration des papillons avait tout d'abord été observée chez un autre lépidoptère, la belle-dame ou vanesse du chardon (au milieu à droite). Il fallut vaincre de très nombreuses difficultés pour résoudre le problème. En effet, quantité de papillons durent être marqués d'une manière particulière et il fallut compter sur la collaboration de nombreux amateurs. Il y a heureusement parmi les amis de la nature beaucoup de personnes intéressées par la question et qui sont dotées d'un solide don d'observation.

Certains papillons de nuit appartiennent également à la catégorie des migrants. Une caractéristique de ces papillons : un corps gros et une forme trapue. Une espèce assez connue est le sphynx tête de mort qui vole parfois avec un bruit de crécelle au-dessus des champs de pommes de terre (en bas, à gauche de la page ci-contre).

La couleur des ailes ne semble pas être sans importance pour la migration, car les différentes couleurs absorbent un nombre différent d'ondes lumineuses. Les papillons aux couleurs les plus vives semblent entreprendre les plus longues migrations.

En haut à gauche : l'atalante; graphiques indiquant quand, où et en quelles proportions ce papillon émigre.

A droite : piéride du chou et vanesse du chardon.

En bas, de gauche à droite : sphynx tête de mort, daphnis nerii, sphynx du pin.

GLOBERAMA

LA VIE ET SES MERVEILLES HET LEVENSWONDER

CASTERMAN

KEURKOOP NEDERLAND

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
espagnol (Codex)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1962 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN